

Pályázó neve: Békés Városi Jantyik Mátyás Múzeum
Címe: 5630 Békés, Széchenyi tér 4.

S. Turcsányi Ildikó:

Régmúlt korok üzenete

(Régészeti leletek és munkálatok Békésen és környékén)

Szinopszis és tartalomjegyzék

A kiadvány a Békési Téka XVIII. évfolyam 2. számaként jelenne meg, A/5 formátumban, terjedelme összességében 96 oldal, 6 ív, ebből 4 ív szöveg, 2 ív képpoldal.

A periodika a Békés Városi Jantyik Mátyás Múzeum sorozata, melynek kiadására múzeumunk minden évben igyekszik pénzt szerezni, évente legalább egy-két számot megjeleníteni. Célja Békés és környéke néprajzának, régészetének, történetének, képzőművészetének tudományos feldolgozása.

Bár az 1980-as években történtek előkészületek egy modern várostörténet kiadására, azonban a túlméretezett néprajzi kötet az összes erre szánt erőt felemésztette, így kutatóink és helytörténészeink ma is Karácsonyi János 1896-os megye-monográfiáját, vagy Durkó Antal 1939-ben megjelent (néhol már elavult) településtörténetét használják. Múzeumunk – fenntartói és támogatói szponzorálással – a 2008-as évben már megjelentette „A békési vár – Városunk jelentősége a középkorban” címen a várostörténet egy szeletét, ezt szeretnénk most folytatni a megelőző korszakok feldolgozásával. Célunk – mivel teljes, egységes várostörténeti kötet kiadására nincs remény – egy-egy korszak feldolgozása és közzététele múzeumi periódikánkban.

„Régmúlt korok üzenete” című kötetünkben igyekszünk összegyűjteni a városunk környékén előkerült régészeti leleteket, felsoroljuk az itt folytatásokat. Ez önmagában nem jelent új eredményeket, viszont rekonstruált korabeli vízrajzzal ellátott térképre vittük a különböző korszakok, népcsoportok anyagát, s ebből fontos következtetéseket vonhattunk le azok életmódbeli, gazdálkodási szokásaira.

A kiadvány új eredményeket is tartalmaz, miután néhány saját ásatásunk anyaga most kerül először közlésre. A városunk határában található povádzugi, 1885 óta ismert újkőkori tell mára már szinte teljesen elpusztult dombját 2002-ben csatornával vágták át, ekkor megelőző feltárást végeztünk a nyomvonalon. Nagymennyiségű cserépleleteinkből eddig csupán egy különleges, feltehetően kultikus céllal készült darabot közöltünk az Archaeológiai Értesítő 2007. évi kötetében, „Emberalakos agyagnehezék a tiszai kultúra békés-povádi telljéről” címmel. A 2008 őszén, Csalog József emlékére Szentesen rendezett országos régészeti konferencián lelőhelyünk a neolitikum időrendjén belüli pontos datálását is megkíséreltük. (Gulyás András – S. Turcsányi Ildikó: A Tiszai kultúra két sírja Békés-Povádról. In: Medinától Etéig. Szentes 2009.) Az ásatás során előkerült sírok és objektumok anyagát az elsődleges feldolgozás után e kötetben adnánk közre első ízben. Szintén itt kerülne sor az 1998-ban mentett borosgyáni telepanyag megjelentetésére is, miután az itteni sírokat már korábban leközlöttük a Békés Megyei Múzeumok Közleményei 32. kötetében „Szarmata sírok a Békés határában levő borosgyáni homokbányában” címmel.

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	3
Régészeti munkálatok Békés környékén.....	4
Történelmi korszakok áttekintése	
Paleolitikum.....	9
Neolitikum.....	10
A Tiszántúl emberi történelmének kezdete: a Körös-kultúra...	12
Az alföldi vonaldíszes edények kultúrája.....	15
Az újkőkor virágkora:	
a szakálhádi csoport és a tiszai kultúra.....	17
Előzetes jelentés a povádzugi megelőző feltárásról.....	23
Rézkori változások, a fémek megismerése.....	28
Tiszapolgári kultúra.....	29
Bodrogkeresztúri kultúra.....	30
Gödörsíros kultúra (halmok Békés környékén).....	31
Badeni kultúra.....	32
Bronzkori életmód-változás.....	33
Ottományi és Gyulavarsándi kultúra.....	35
Békés-Várdomb, Banner János feltárása.....	36
Gávai kultúra, egy korszak vége.....	41
Vaskori fejlődés.....	42
Szkíták.....	43
Kelták, a fazekasság fejlődése.....	44
A népvándorlás korának főbb jellemzői.....	45
Szarmata-jazigok.....	47
Borosgyáni leletmentés telepanyaga.....	53
Hunkori szarmata, hun leletek.....	57
Germán népek megtelepülése, gepidák környékünkön.....	58
Avarok, az avar művészet.....	59
Magyar honfoglaláskor.....	62
Képpoldalak.....	65

Békés, 2010-01-19

.....
S. Turcsányi Ildikó régész-muzeológus
a kiadvány szerzője